

XÁC ĐỊNH NGUỒN VỐN NGẮN HẠN ĐỂ CHO VAY TRUNG VÀ DÀI HẠN

TS. HỒ DIỆU *

Gới hạn sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn là phương pháp quản trị nhằm hạn chế rủi ro thanh khoản và rủi ro lãi suất. Hiện nay phương pháp này được Ngân hàng Nhà nước (NHNN) sử dụng để quản lý rủi ro đối với các tổ chức tín dụng và các ngân hàng thương mại cũng sử dụng phương pháp này một cách phổ biến.

Ở bất cứ môi trường nào, nguồn vốn của ngân hàng thương mại (NHTM) chủ yếu vẫn là nguồn vốn ngắn hạn, vì vậy việc thiết lập sự cân bằng về cấu trúc thời hạn giữa tài sản và nợ là khó thực hiện trong điều kiện cạnh tranh của cơ chế thị trường. Trên thực tế hầu hết các NHTM đều có tài sản dài hạn lớn hơn nguồn vốn dài hạn, điều này có nghĩa là ngân hàng đã sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay và đầu tư dài hạn. Khi sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn tất yếu sẽ dẫn đến độ lệch nhạy cảm lãi suất âm và rủi ro sẽ xảy ra khi lãi suất thị trường tăng.

Xuất phát tính chất hoạt động của NHTM và quản trị rủi ro mà Ngân hàng Trung ương (NHTW) đã quy định các giới hạn trong việc sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn. Ngày 25/08/1999 Thống đốc NHNN Việt Nam đã ban hành quyết định 297/1999/QĐ-NHNN, trong đó quy định tỷ lệ tối đa của nguồn vốn ngắn hạn được sử dụng để cho vay trung và dài hạn, đối với NHTM Nhà nước là 25%, còn đối với NHTM cổ phần là 20%. Đến ngày 23/4/2003 Thống đốc NHNN đã ban hành quyết định số 381/2003/QĐ-NHNN, trong đó nới lỏng tỷ lệ tối đa của nguồn vốn ngắn hạn được sử dụng để cho vay trung và dài hạn như sau:

Bảng 1 : Tỷ lệ tối đa của nguồn vốn ngắn hạn được sử dụng để cho vay trung và dài hạn.

LOẠI TỔ CHỨC TÍN DỤNG	TỶ LỆ (%)
1. Ngân hàng thương mại Nhà nước	30
2. Các tổ chức tín dụng Nhà nước khác	25
3. Ngân hàng liên doanh	30
4. Tổ chức tín dụng liên doanh khác	25
5. Chi nhánh ngân hàng nước ngoài	30
6. Ngân hàng thương mại cổ phần của Nhà nước và nhân dân	30
7. Tổ chức tín dụng cổ phần của Nhà nước và nhân dân khác	20
8. Tổ chức tín dụng hợp tác	10

Trên bảng cân đối của các ngân hàng có nhiều loại tài sản khác nhau, vì vậy muốn biết được mức độ sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn cần có các phương pháp tính.

Bảng 2 : Phương pháp xác định nguồn vốn ngắn hạn được sử dụng để cho vay trung và dài hạn.

Dư nợ trung và dài hạn đã sử dụng nguồn vốn ngắn hạn	Nguồn vốn ngắn hạn được phép sử dụng để cho vay trung và dài hạn
1. Nguồn dài hạn=Vốn chủ sở hữu+ tiền gửi và đi vay dài hạn 2. Nguồn dài hạn để cho vay dài hạn=Nguồn dài hạn-đầu tư dài hạn và tài sản cố định 3. Cho vay dài hạn bằng nguồn vốn ngắn hạn=Dư nợ dài hạn-Nguồn dài hạn để cho vay dài hạn	$\text{Nguồn vốn ngắn hạn} \times \text{Tỷ lệ}$

Ví dụ: Xác định nguồn vốn ngắn hạn đã sử dụng để cho vay trung và dài hạn trên cơ sở số liệu của ngân hàng A.

Trường Đại học Ngân hàng Tp.HCM (*)

**Bảng 3 : Bảng cân đối tài khoản của Ngân hàng A
(đến ngày 30 tháng 10 năm 2004)**

Tài sản	Số tiền	Nguồn vốn	Số tiền
Tiền mặt	80	Tiền gửi không kỳ	920
Tiền gửi tại NHNN	170	Tiền gửi có kỳ hạn dưới 12T	250
Tiền gửi tại các TCTD	10	Tiền gửi TK không kỳ hạn	990
Tín phiếu kho bạc	110	Tiền gửi TK có kỳ hạn đến 12T	1380
Cho vay, trong đó: Cho vay dài hạn	3.500 1.515	Tiền gửi TK có kỳ hạn trên 12T	320
Đầu tư dài hạn các doanh nghiệp	60	Vay NHNN	
Đầu tư thành lập đơn vị trực thuộc.	60	Vốn chủ sở hữu: -Vốn điều lệ -Vốn dự trữ -Vốn dự phòng tài chính	340
Đầu tư thành lập đơn vị trực thuộc.	60		290
Tài sản cố định	210		30
			20
Tổng cộng	4.200		4.200

Từ số liệu trên bảng cân đối chúng ta xác định nguồn vốn ngắn hạn đã sử dụng để cho vay trung và dài hạn theo bảng 4 dưới đây.

Bảng 4 : Nguồn vốn ngắn hạn được sử dụng để cho vay trung và dài hạn.

Dư nợ trung và dài hạn đã sử dụng nguồn vốn ngắn hạn	Nguồn vốn ngắn hạn được phép sử dụng để cho vay trung và dài hạn
1. Nguồn dài hạn = 280 + 320 = 600 2. Nguồn dài hạn để cho vay dài hạn = 600 - (60 + 210) = 330 3. Cho vay dài hạn bằng nguồn vốn ngắn hạn = 1515 - 330 = 1.185	3.540 x 30% = 1.062

Từ ví dụ trên ngân hàng đã sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn vượt quá mức cho phép:

Tỷ lệ sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn là:

$$1.185 : 3.540 = 0,335$$

Tức là vượt 3,5% và số tuyệt đối là 123 tỷ đồng (1.185 - 1.062).

Mất cân đối cấu trúc thời hạn giữa tài sản và nguồn vốn là tất yếu, tuy nhiên tùy theo

năng lực quản trị của mỗi ngân hàng, đặc biệt là quản trị rủi ro mà xây dựng một cấu trúc thích hợp. Đối với những ngân hàng quản trị tốt việc sử dụng nguồn vốn thường rất linh hoạt và có thể sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn đến giới hạn tối đa cho phép. Trái lại, đối với các ngân hàng nhỏ, trình độ quản trị thấp thường chỉ sử dụng một tỷ lệ nhỏ nguồn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn.

Như vậy để hạn chế rủi ro lãi suất, các ngân hàng cần phải đưa ra các giới hạn cụ thể về việc sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn. Việc quy định các giới hạn này phụ thuộc các yếu tố sau:

- Môi trường hoạt động ngân hàng
- Trình độ phát triển của thị trường tài chính.
- Chiến lược kinh doanh của ngân hàng và năng lực quản trị rủi ro.
- Các quy định của ngân hàng trung ương.

Từ các yếu tố trên mỗi ngân hàng tự xác định tỷ lệ giới hạn việc sử dụng nguồn vốn ngắn hạn để cho vay trung và dài hạn, cũng như sử dụng các phương pháp phòng vệ rủi ro do cấu trúc thời hạn mất cân bằng. Tất cả các vấn đề này phải thể hiện chính thức trong chính sách tín dụng và kế hoạch hoạt động của ngân hàng hằng năm.